

نقش راهبردهای نحوی در بازنمایی ایدئولوژی مترجمان فارسی در متون ترجمه‌شده مکتوب سیاسی - اجتماعی با نگاه تحلیل گفتمان انتقادی

دکتر آیلین فیروزیان پوراصفهان^۱ (استادیار زبان شناسی دانشگاه دامغان، دامغان، ایران، نویسنده مسئول)

دکتر فردوس آقاگل‌زاده^۲ (استاد زبان شناسی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران)

دکتر ارسلان گل‌فام^۳ (دانشیار زبان شناسی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران)

دکتر عالیه کردزعفرانلو کامبوزیا^۴ (دانشیار زبان شناسی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران)

چکیده

ارتباط میان زبان‌شناسی، ترجمه و ایدئولوژی در دهه‌های اخیر نظر بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده است. محققان بر این باورند که هم زبان مبدأ و هم زبان مقصد دربرگیرنده ایدئولوژی پنهان می‌باشند و بنابراین به نحوی بر انتخاب‌های زبانی مترجمان تأثیر می‌گذارند. بنابراین، می‌توان اذعان داشت که مترجمان بالقوه با مجهز بودن به راهبردها، واژگان و ساختارهایی خاص به منظور انعکاس ایدئولوژی مد نظر خود و نیز مدیریت راهبردی بر اذهان مخاطبان خود، ممکن است آگاهانه یا ناآگاهانه تغییراتی را در صورت‌های زبانی اعمال کنند. در این راستا در پژوهش حاضر سعی شده است که با بهره گرفتن از دستاوردهای رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی و الگوی نظری وندایک (۲۰۰۴) به کنکاش نقش راهبردها و ساختارهای نحوی، در چگونگی بازنمایی ایدئولوژی مترجمان فارسی پرداخته شود. بدین منظور این تحقیق در دو گام انجام شده است. در گام نخست، به بررسی گفتمان‌های انگلیسی سیاسی - اجتماعی مکتوب رسانه‌ای که در بازه زمانی سال-های ۲۰۱۵-۲۰۱۴ در ارتباط با ایران مطرح شده پرداخته و سپس جهت یافتن تغییرات نحوی ایدئولوژیک اعمال‌شده، در صدد مقایسه آنها با ترجمه فارسی مترجمان تلاش شده است. در گام نهایی، درصد راهبردهای نحوی ایدئولوژیک، محاسبه و نمونه‌های مستخرج

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۲۴

1. a.firoozian@du.ac.ir

2. aghagolz@modares.ac.ir

پست الکترونیکی:

3. golfamar@modares.ac.ir

4. akord@modares.ac.ir

ترجمه‌های فارسی بر اساس مربع ایدئولوژیک وندایک مورد تحلیل قرار گرفته است. نتایج یافت‌شده به آشکارسازی نقش بسزای ساختارها و راهبردهای نحوی بکار بسته‌شده، به ویژه حذف و اضافه، در جهت بازنمایی ایدئولوژی مترجمان فارسی اشاره دارد.

کلید واژه‌ها: زبان‌شناسی و مطالعات ترجمه، تحلیل گفتمان انتقادی، ایدئولوژی، ساختارها و راهبردهای نحوی، متون سیاسی - اجتماعی

۱- مقدمه

مطالعه تاریخ ترجمه و به ویژه ترجمه متون سیاسی - اجتماعی گواه بر این مطلب می‌باشد که این فرآیند قرن‌ها به عنوان نقطه تداخل فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف بوده و همواره به صورت پویا نقش بیدارسازی و روشن کردن اذهان ملت‌ها را بر عهده داشته است (شفنر و بسنت^۱، ۲۰۱۰). اغلب این باور وجود دارد که زبان حقیقت محض و بازتاب عینی واقعیت‌ها می‌باشد (کوک^۲، ۲۰۰۳)؛ و این در حالی است که این حقیقت را نیز نباید نادیده گرفت که زبان و بالخصوص گفتمان‌های سیاسی - اجتماعی گاهی در جهت مخفی کردن واقعیت‌ها و جلوه دادن آنها به گونه‌ای دیگر بکار بسته می‌شود و بنابراین می‌توانند اذهان مخاطبان خود را تحت تأثیر قرار داده و آنها را به سمت پذیرش آنچه غیرواقعی است، سوق دهد (شفنر، ۲۰۰۷، ۲۰۰۹). مترجم نیز به عنوان کسی که وظیفه انتقال مطالب از زبان مبدأ به زبان مقصد را دارد، که هر یک خود، دارای شبکه‌ای از متغیرهای فرازبانی نظیر فرهنگ، تاریخ، سیاست، قدرت و به طور کلی ایدئولوژی‌های متفاوتی می‌باشند، گاهی از طریق دخل و تصرف و یا به بیان دیگر با تغییر دادن صورت‌های زبانی متن مبدأ احساسات، عقاید و افکار مخاطبان خود را تحت تأثیر ایدئولوژی خاص قرار می‌دهد (پنی‌کوک^۳، ۲۰۰۴؛ میسون^۴، ۲۰۱۰). در این راستا، می‌توان بیان داشت که در فرآیند ترجمه، مترجم مجهز به راهبردها، تکنیک‌ها و راهبردهای مختلفی می‌باشد که با بهره گرفتن از آنها چه آگاهانه و چه ناآگاهانه می‌تواند منظور و مقصود متن مبدأ را در متن مقصد به گونه‌ای که تمایل دارد، منعکس کند. در نتیجه، می‌توان اذعان کرد که هر

-
1. Schäffner & Bassnett
 2. Cook
 3. Penycook
 4. Mason

گزینش زبانی مترجم که در متن نمود پیدا می‌کند، همراه با خود بار ایدئولوژیک خاصی را نیز حمل می‌کند.

با توجه به تأثیر بسزای نوع انتخاب صورت‌های زبانی مترجم متون سیاسی - اجتماعی بر اذهان مخاطبان و اینکه می‌توان نقش و اهمیت فزاینده آن را در چگونگی انتقال ایدئولوژی و به دنبال آن، مدیریت راهبردی بر اذهان مخاطبان نادیده گرفت و همچنین در نظر گرفتن این واقعیت که ارتباطات سیاسی ملت‌ها بر پایه ترجمه‌ها استوار است، پژوهش حاضر با هدف افزایش سطح دقت دانشجویان مترجمی و همچنین ارتقا سطح تفکر انتقادی اقشار مختلف جامعه در صدد آن است که با بهره گرفتن از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی^۱ و الگوی نظری وندایک^۲ (۲۰۰۴)، راهبردها و ساختارهای نحوی متون مکتوب سیاسی - اجتماعی را که مترجم فارسی جهت انعکاس ایدئولوژی مد نظر خود بکار بسته است، مورد کنکاش قرار داده و به تحلیل آنها بپردازد. آنچه که پژوهش حاضر را نسبت به پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه متمایز می‌کند، استفاده از متون سیاسی - اجتماعی مکتوب در دامنه و طیف گسترده جهت تحلیل است. به عبارت دیگر، این پژوهش از متون خبری، پایان‌نامه‌ها، مصاحبه‌ها، مجلات، قطع‌نامه‌ها، روزنامه‌ها و سایت‌ها در جمع‌آوری داده‌ها بهره جسته است.

۲- پیشینه پژوهش

۲-۱ مطالعات انجام‌شده در زمینه تحلیل گفتمان انتقادی

رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی سیری تکوینی از تحلیل گفتمان در مطالعات زبان‌شناختی است که تحلیل گفتمان را به لحاظ نظری و روش‌شناختی از حد توصیف صرف داده‌های زبانی فراتر می‌برد و فرآیندهای ایدئولوژیک مؤثر بر شکل‌گیری گفتمان، مناسبات زبان با قدرت و روابط سلطه، پیش‌فرض‌های گفتمانی حامل بار ایدئولوژیک، نابرابری‌های گفتمانی و هویت‌های جمعی را در کانون توجه خود قرار می‌دهد و در واقع بر اساس این رویکرد عناصر زبانی و غیرزبانی را باید همراه با دانش‌زمینه‌ای فاعلان^۳، هدف و موضوع مورد مطالعه قرار داد (فرکلاف^۴، ۱۹۹۵ و ۲۰۰۱؛ وداک^۱، ۱۹۸۹؛ ون‌لیون^۲، ۱۹۹۳). وندایک در مقاله خود (۱۹۹۳) به

1. Critical Discourse Analysis
2. Van Dijk
3. Subjects
4. Fairclough

تفصیل به معرفی جنبه‌های مختلف رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی پرداخته است و بطور کلی، رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی را شاخه‌ای علمی میان‌رشته‌ای در زبان‌شناسی می‌داند که کارکرد زبان را در جامعه و سیاست بررسی کرده و به بررسی مشکلات اجتماعی می‌پردازد و بطور اخص، بر روی ارتباط میان گفتمان‌های مختلف و مسائل مطرح در اجتماع، سیاست و فرهنگ متمرکز می‌شود؛ به باور بلور^۳ و بلور (۲۰۰۷) تحلیل گفتمان انتقادی به تحلیل کنش‌های گفتمانی می‌پردازد که این کنش‌ها خود سازنده و انعکاس‌دهنده مسائل اجتماعی هستند و در این رویکرد به اهمیت نقش زبان در روابط اجتماعی و نیز نحوه خلق معنا در بافت تأکید می‌شود؛ به گونه‌ای که فرکلاف در جدیدترین اثر خود (۲۰۱۳) رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی را شاخه‌ای از تحلیل اجتماعی انتقادی^۴ می‌داند. به زعم ون‌دایک (۱۹۹۸، ۲۰۰۱، ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲)، با بهره گرفتن از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی می‌توان به لایه‌های زیرین و آشکار کردن هر آنچه در نگاه اول از منظر مخاطب پنهان است، دست یافت. فولر^۵ (۱۹۹۱) بر این باور است که با بهره‌گیری از این رویکرد، ساخت‌های زبانی چه در سطح واجی، نحوی، واژگانی، معنایی و کاربردشناختی و چه در سطح بافتی، می‌توانند با خود اهمیت، اعتبار و بار ایدئولوژیک به همراه داشته باشند. رساله دکتری آقاگل‌زاده (۱۳۸۱) در ایران از نخستین پژوهش‌های انجام‌گرفته در زمینه رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی است که در سال ۱۳۸۵ در قالب کتاب به چاپ رسیده و در آن به معرفی ابعاد این رویکرد، معرفی و مقایسه دیدگاه‌های صاحب‌نظران پرداخته است. لازم به ذکر است که معرفی رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی در ایران نیز مطالعات ترجمه را تا حد زیادی تحت تأثیر خود قرار داده و دریچه جدیدی را در دنیای ترجمه گشوده است.

۲-۲ مطالعات خارجی در زمینه ترجمه متون سیاسی - اجتماعی و تحلیل گفتمان انتقادی

شفر (۲۰۰۷) بیان می‌کند که هر نوع گفتمان سیاسی خاص، با هدف و نقش ارتباطی ویژه‌ای از جمله مجاب کردن، وادار کردن، تهدید کردن و یا وعده دادن مخاطبان صورت می‌گیرد. به باور این محقق (۲۰۰۹) ترجمه در شرایط فرهنگی - اجتماعی خاصی عمل می‌کند و بطور خلاصه می‌توان گفت فرایند ذهنی ترجمه یک عمل اجتماعی - سیاسی محسوب می‌شود. وی

1. Wodak
2. Van Leeuwen
3. Bloor
4. Critical Social Analysis
5. Fowler

همچنین بر این نکته تأکید می‌کند که این ساختار و شکل متون زبان مبدأ نمی‌باشد که ساختار و شکل زبان مقصد را تعیین می‌کند، بلکه این مترجم است که با در نظر گرفتن ساختار، هدف و شرایط فرهنگی و مخاطبان زبان مقصد، چگونگی ترجمه را مشخص می‌کند. این محقق، همچنین با همکاری بسنت (۲۰۱۰) در مقاله‌ای فرآیند ترجمه و تحلیل گفتمان‌های سیاسی در رسانه‌ها را مورد کنکاش قرار داده است؛ آنها به این مهم دست یافته‌اند که مترجمان جهت انعکاس مضامین اخبار خارجی، محدودیت‌های فرهنگی را نیز لحاظ کرده‌اند.

به باور پنی‌کوک (۲۰۰۴) رویکردهای انتقادی از قبیل تحلیل گفتمان انتقادی و زبان‌شناسی کاربردی انتقادی به سیاست‌های فرآیند ترجمه و روش‌هایی که از طریق آنها ترجمه و تفسیر، به طبقه اجتماعی، جنسیت، سیاست و به طور کلی تفاوت‌های ایدئولوژیک مربوط می‌شود، می‌پردازند. لی^۱ (۲۰۱۳) در رساله دکتری خود بر اساس رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی به بررسی متون سیاسی زبان چینی و ترجمه آنها به زبان انگلیسی پرداخته است. در حقیقت، وی تغییرات راهبردی مترجم زبان مقصد را در مقایسه با نویسنده زبان مبدأ بررسی می‌کند و در نهایت در می‌یابد که عناصر فراگفتمانی ایدئولوژی و قدرت در چگونگی ترجمه این متون و هدایت اذهان مخاطبان تأثیرگذار بوده است. لند^۲ (۲۰۱۰) به بررسی فرآیند ذهنی ترجمه مصاحبه‌های سیاسی رادیویی بین خبرنگار بی بی سی (مصاحبه‌کننده) و یکی از مقامات سیاسی سوئسی (مصاحبه‌شونده)، پرداخته است و نتیجه می‌گیرد که مصاحبه‌کننده و مصاحبه‌شونده در دو دنیای فکری متفاوت سیر می‌کنند و این مطلب با بررسی انتخاب واژه‌ها و ساختارهای دستوری آنها مشهود است.

بر اساس رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی، کوآ و ناکامورا^۳ (۲۰۰۵) به تجزیه و تحلیل ترجمه مصاحبه‌های سیاسی تلاش ورزیده و به این دستاورد رسیده‌اند که تفاوت‌های ظاهر شده در ترجمه متون دلبخواهی نبوده‌اند، بلکه ناشی از نوع ایدئولوژی متفاوت روزنامه‌ها می‌باشد که در ساختار زبانی نمود پیدا کرده است.

1. Li

2. Lande

3. Kua & Nakamura

۲-۳ پژوهش‌های داخلی در زمینه ترجمه متون سیاسی با نگاه تحلیل گفتمان انتقادی

خسروی نیک و یارمحمدی (۱۳۷۹) با رویکردی انتقادی به تحلیل گفتمان به بررسی ایدئولوژی پرداخته و در صدد آن هستند تا سازه‌های زبانی خاصی که می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در تولید و بازتولید ایدئولوژی خاص در برخورد با مسائل سیاسی داشته باشند را نشان دهند. نکته مورد توجه این مقاله، ردیابی ایدئولوژی‌های سیاسی عمده ایران معاصر در روزنامه‌های کشور است و بدین وسیله، ایدئولوژی‌های سیاسی عمده در روزنامه‌های ایران، ردیابی شده است و در نهایت، آنها به این نتیجه دست یافته‌اند که سازه‌های زبانی می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در تولید و یا بازتولید ایدئولوژی‌های خاص در برخورد با مسائل سیاسی داشته باشند.

سلطانی (۱۳۸۳) به بررسی ۷۲ عنوان خبری از منظر تحلیل گفتمان انتقادی پرداخته و روابط قدرت را در مطبوعات بررسی کرده است. سلطانی به این نتیجه رسیده است که رسانه‌های خبری در گفتمان روزنامه‌ای از فرآیندهای مختلفی برای برجسته‌سازی و به حاشیه‌رانی اطلاعات، به عنوان سازوکارهایی در جهت قدرت‌بخشی به خود و تضعیف دیگران استفاده می‌کنند.

عطاران (۱۳۸۶) در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی و الگوی ون‌دایک (۱۹۹۸) به مطالعه ترجمه متون سیاسی وبگاه اصول‌گرای تابناک پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که راهبرد حذف و دستکاری آیتم‌های واژگانی جزو پربسامدترین تغییرات ایدئولوژیک در بخش خبرهای خارجی این وبگاه است. وی در تحلیل خود به تغییرات ایجادشده مختلفی در عنوان‌های ترجمه‌شده نیز برخورد می‌کند که می‌توانند بیانگر تأثیر ایدئولوژی بر ترجمه باشند. عطایی (۱۳۸۶) از دیگر پژوهشگرانی است که به بررسی تأثیر ایدئولوژی بر ترجمه رمان‌ها در فضای سیاسی خاص پرداخته و در نهایت، به این نتیجه رسیده است که ایدئولوژی حاکم، سهم بسزایی در امر ترجمه رمان‌ها در فضای‌های سیاسی مختلف داشته است.

کشاوری و علی مددی (۲۰۱۱/۱۳۹۰) و همچنین شجاعی و لاحقی (۲۰۱۲/۱۳۹۱) نیز در مقالات خود، به تغییر ایدئولوژی در متون سیاسی ترجمه‌شده با بهره گرفتن از چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی پرداخته‌اند و به این مهم دست یافته‌اند که ایدئولوژی‌های سیاسی باعث

ایجاد محدودیت‌هایی در ترجمه و همچنین منجر به نوعی جهت‌گیری مترجم بر متن مورد ترجمه می‌شود.

خواجه و خان محمد (۲۰۰۹) در مقاله خود بر اساس چارچوب نظری ون‌دایک (۱۹۹۹) به مقایسه تأثیرگذاری محدودیت‌های ایدئولوژیکی و اجتماعی - فرهنگی بر ترجمه فارسی کتاب سیاسی «کنترل رسانه‌ها» اثر چامسکی پرداخته که توسط دو مترجم متفاوت در قالب دو اثر مختلف بازتولید شده پرداخته‌اند. آنها به طور کلی چگونگی نمود و بازنمایی ساختارهای ایدئولوژیکی پنهان و زیرین در متون سیاسی زبان انگلیسی و زبان فارسی را مورد تحلیل قرار داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داده است که از میان این دو مترجم، هر یک بسته به میزان موافقت و تأیید دیدگاه و ایدئولوژی نویسنده متن مبدأ، از راهبردهای تغییر ساختار و به ویژه گزینش واژگان متن مقصد فارسی، جهت انعکاس باور خود بهره گرفته‌اند.

مهدیان و همکاران (۲۰۱۳/۱۳۹۲) و اصلانی و سلمانی (۲۰۱۴/۱۳۹۴) از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی برای تحلیل متون با مضمون سیاسی بهره جستند و در نهایت این نتیجه حاصل شده که رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی زوایایی را برای تحلیل متون سیاسی پیش روی ما می‌گذارد تا بدین وسیله، علاوه بر مسائل درونی زبانی، به موارد برون زبانی از جمله قدرت، فرهنگ و تاریخ نیز توجه کنیم و اینکه که هیچ خبر سیاسی فاقد از بار ایدئولوژیک و تعصبی نمی‌تواند باشد. در مقاله‌ای دیگر، خان‌جان و همکاران (۲۰۱۳)، در چارچوب رویکرد شناختی - اجتماعی ون‌دایک به بررسی مقابله‌ای ترجمه فارسی عنوان‌های خبری انگلیسی با در نظر گرفتن ایدئولوژی حاکم پرداخته‌اند و در نهایت تحلیل کیفی داده‌ها گویای این مطلب بوده است که قطب‌بندی کردن^۲ "ما" و "شما" برای مترجم و انعکاس آن، به طور کلی تحت تأثیر میزان پذیرش ایدئولوژی نویسنده مبدأ می‌باشد که منجر به حفظ، حذف یا تغییر عنوان‌ها می‌شود.

شایان ذکر است که پژوهشگرانی از قبیل فرحزاد (۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۷ و ۲۰۰۸)، یار محمدی (۱۳۸۳)، پیش‌قدم و همکاران (۱۳۹۰) نیز به طور کلی به بررسی فرآیند ترجمه با نگاه انتقادی پرداخته‌اند.

-
1. Control Media
 2. Polarization

۳- چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری پژوهش حاضر متشکل از دو سطح متغیرهای زبانی (سطح خرد^۱) و متغیرهای فرازبانی (سطح کلان^۲)، بر پایه نظریه وندایک (۲۰۰۴) می‌باشد. به منظور بررسی سطح کلان در این تحقیق از مربع ایدئولوژیک^۳ وندایک بهره گرفته شده است. این مربع از چهار مؤلفه کلی بر پایه تأکید بر نکات مثبت "ما"^۴، تأکید بر نکات منفی "آنها"^۵، عدم تأکید بر نکات منفی "ما" و عدم تأکید بر نکات مثبت "آنها" تشکیل شده است. با در نظر گرفتن الگوی نظری وندایک (۲۰۰۴) در خصوص راهبردهای گفتمانی از میان شش محور کلی معنی، نحو، استدلال^۶، بلاغت^۷ و سبک^۸ و کنش‌گفتار^۹ می‌باشد، این پژوهش تمرکز خود را معطوف به محور نحو (تغییرات نحوی صورت گرفته توسط مترجم فارسی) کرده است. در این محور، هشت راهبرد و تغییر نحوی شامل حذف^{۱۰}، اضافه^{۱۱}، تغییر زمان^{۱۲}، ترتیب واژه^{۱۳}، مجهول-سازی^{۱۴}، مبتداسازی^{۱۵}، وجهیت^{۱۶} و اسم‌سازی^{۱۷} مورد بررسی قرار می‌گیرند که هر یک از آنها می‌توانند به منظور برجسته‌سازی اعمال خوب گروه خودی و اعمال بد گروه غیر خودی و همچنین کمرنگ‌سازی یا به حاشیه‌رانی اعمال بد گروه خودی و اعمال خوب گروه غیر خودی بکار بسته شوند.

1. Micro level
2. Macro level
3. Ideological Square
4. Us
5. Them
6. argumentation
7. rhetoric
8. style
9. Speech act
10. Deletion
11. Addition
12. Time shift
13. Word order
14. Passivization
15. Topicalization
16. Modality
17. Nominalization

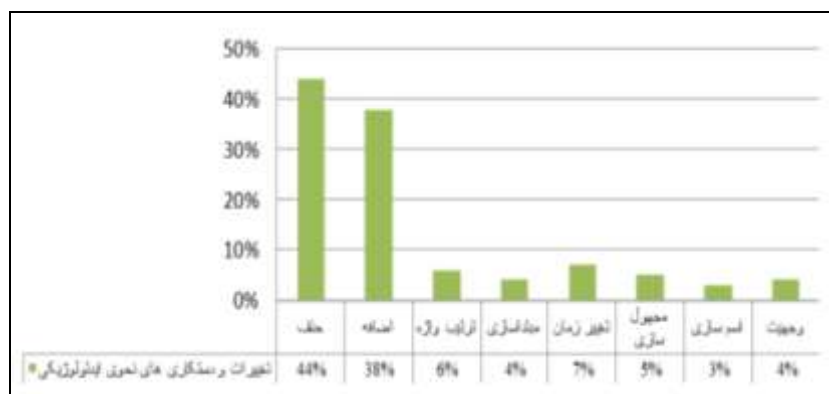
۴- روش گردآوری و تحلیل داده‌ها

از میان بیش از ۶۰۰ گفتمان و متن جمع‌آوری شده توسط محقق که موضوعاتشان محدود به مسائل مرتبط با ایران در سطح بین‌المللی، ملی و یا منطقه‌ای می‌باشد و از انواع متن‌های سیاسی - اجتماعی مکتوب انگلیسی که به زبان فارسی ترجمه شده، ۲۵۰ پاره‌گفتار به منظور تحلیل انتخاب شده است؛ زیرا از آنجایی که رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی ماهیت نظری دارد، نگارنده ترجیح داده است که با در نظر گرفتن موارد مشهودتر و ملموس‌تر از تغییرات نحوی، گزینش بهتری از میان داده‌ها داشته باشد. همچنین علاوه بر نگارنده، دو فرد متخصص که هم بر الگوی نظری وندایک و مسائل سیاسی اشراف داشته و هم بر زبان انگلیسی تسلط داشته‌اند، به منظور تأیید انتخاب داده‌ها همکاری نموده‌اند. این نمونه‌ها از متون مکتوب خبری، سایت‌ها، پایان‌نامه‌ها، روزنامه‌ها، مصاحبه‌ها، قطع‌نامه‌ها، مجلات و هر آنچه از این نوع می‌باشد، جمع‌آوری شده است.

این داده‌ها بر اساس دستاوردهای رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی و الگوی نظری وندایک (۲۰۰۴) جهت استخراج ساختارها و راهبردهای نحوی بکار گرفته شده توسط مترجمان فارسی برای القای ایدئولوژی‌شان مورد کنکاش قرار گرفته است. بدین منظور، کلیه راهبردهای معرفی شده در سطح نحو، به صورت منسجم و کامل‌تر در مقایسه با پژوهش‌های مشابه مورد تحلیل قرار گرفته است و با بهره گرفتن از آنها، چگونگی بازنمایی و نمود ایدئولوژی مترجم به چالش کشیده می‌شود. به بیان دیگر، در این پژوهش با بهره گرفتن از راهبردهای نحوی، به بررسی گفتمان‌های برگرفته‌شده زبان مبدأ انگلیسی با محتوای ذکرشده به شرط ترجمه شدن آن به زبان فارسی پرداخته شده است. سپس سعی بر مقایسه و مطابقت متون سیاسی - اجتماعی زبان مبدأ با زبان مقصد شده و از مربع ایدئولوژیک وندایک جهت تحلیل متون استفاده شده است و نگارنده توجه خود را معطوف بر این موضوع کرده که مترجمان از کدام راهبردها و راهبرد نحوی در جهت بازتولید همان متون در زبان مقصد فارسی بهره جسته‌اند. در نهایت بسامد راهبردهای نحوی بکار بسته شده، محاسبه و نتایج بدست آمده ارائه شده است.

۵- یافته‌ها و تحلیل‌ها

در این بخش از پژوهش حاضر با استناد به الگوی نظری وندایک (۲۰۰۴)، درصد هر یک از راهبردهای نحوی (حاوی بار ایدئولوژی) بکار بسته‌شده در متون ترجمه‌شده مکتوب سیاسی- اجتماعی توسط مترجمان فارسی که شامل ترتیب واژگان، مجهول‌سازی، مبتداسازی، اسم‌سازی، اضافه، حذف، تغییر زمان می‌باشند و به واقع برای جرح و تعدیل و یا ایجاد تغییر ساختارهای نحوی انگلیسی (زبان مبدأ) جهت القا و انعکاس ایدئولوژی مترجمان فارسی همراه با مثال‌ها و تحلیل‌های مربوطه ارائه می‌شود:

نمودار ۱. درصد راهبردهای نحوی بکار بسته‌شده توسط مترجمان فارسی

همانطور که در شکل فوق مشاهده می‌شود، از میان راهبردهای نحوی استفاده‌شده و به بیان دیگر، تغییرات نحوی اعمال‌شده از زبان مبدأ انگلیسی به زبان مقصد فارسی توسط مترجمان متون سیاسی- اجتماعی، راهبردهای حذف و اسم‌سازی به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در ذیل جهت تبیین، تحلیل و بررسی راهبردهای نحوی ارائه‌شده، برای هر یک تنها به ذکر نمونه‌ای از پاره‌گفتار سیاسی- اجتماعی زبان مبدأ انگلیسی و ترجمه مترجمان فارسی بسنده شده و سپس با بهره گرفتن از مربع ایدئولوژیکی وندایک بر اساس چهار رکن اصلی (تأکید و برجسته کردن جنبه‌های خوب و مثبت خودی، تأکید و برجسته‌سازی جنبه‌های بد و منفی غیرخودی، کمرنگ کردن اعمال بد و منفی خودی و کمرنگ کردن اعمال خوب و مثبت غیرخودی)، به تحلیل نمونه‌های مذکور پرداخته و نشان داده می‌شود که چگونه این تغییرات و دستکاری‌های نحوی در بازنمایی ایدئولوژی مترجم اثرگذار می‌باشد و

به عبارت دیگر، به چه نحوی این تغییرات ممکن است با پررنگ کردن و یا کم رنگ کردن مفاهیم، سبب بازنمایی بار ایدئولوژیکی متفاوتی شوند که توسط مترجم اعمال شده است.

راهبرد نحوی حذف

بررسی داده‌های بر گرفته از متون سیاسی - اجتماعی و بسامد حاصل از آن، نشان می‌دهد که راهبرد حذف با اختصاص دادن ۴۰٪ به خود، پرکاربردترین راهبرد نحوی است که مترجمین فارسی از آن استفاده کرده‌اند. با بکارگیری این راهبرد، مترجم واژه و یا عباراتی که به طور ضمنی و یا آشکارا اعمال مثبت گروه غیرخودی را توصیف نموده و یا کار بد گروه خودی را به تصویر کشیده‌اند را از متن حذف می‌نماید. مثال ذیل این مسأله را روشن می‌کند:

Dissent Magazine, 16 Apr 2015

S.T. Highlighting Iran's regional role, the report pointed to Islamic Republic's "intentions to dampen sectarianism, (1) build responsive partners, and deescalate tensions with (2) Saudi Arabia."

روزنامه کیهان، ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۴

T.T. در گزارش سازمان اطلاعات ملی آمریکا در توصیف نقش ایران در منطقه اشاره شده است که ایران تلاش کرده است تا فرقه گرایی و تنشهای منطقه ای را کاهش دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در ترجمه فارسی عبارات (۱) responsive partnersbuild و (۲) Saudi Arabia حذف شده‌اند. این طور به نظر می‌رسد که حذف عبارت (۱) توسط مترجم با هدف کمرنگ کردن کار خوب و مثبت گروه غیرخودی (آمریکا) در ارائه گزارشی منصفانه و تأکیدش بر تلاش چندجانبه ایران در مسیر ایجاد و گسترش روابط صورت گرفته است. از سوی دیگر، می‌توان اظهار داشت که حذف عبارت (۲) در جهت بزرگ‌نمایی و برجسته‌سازی نقش مؤثر ایران به عنوان گروه خودی صورت پذیرفته باشد. یعنی مترجم با اضافه کردن واژه "منطقه" و کم کردن کلمه "عربستان سعودی" تلاش نموده است تا به جای تأکید بر رویکرد صلح‌آمیز، تنش‌زدا و دوستانه ایران نسبت به عربستان سعودی، به تعمیم چنین رویکردی در کل منطقه اشاره نماید و از این طریق نقش مؤثر ایران را پررنگ - سازی کند.

راهبرد نحوی اضافه

بر اساس آمار بدست آمده در تحقیق حاضر، از میان راهبردهای نحوی، راهبرد اضافه با بسامد ۳۴ درصد، دومین راهبرد پر کاربرد نحوی محسوب می‌شود. با بکارگیری این راهبرد مترجم تلاش می‌کند تا با افزایش مقولات دستوری همانند صفت، قید و یا گروه اسمی به توصیف و تشریح دقیق‌تر کار بد گروه غیر خودی (آنها) پرداخته و یا کار خوب گروه خودی (ما) را پررنگ تر و برجسته نماید. در مثال زیر چگونگی پررنگ شدن کار بد گروه غیر خودی از طریق افزایش یک صفت و عبارت اسمی به متن به خوبی مشهود است:

Voice of America, 27 Sep 2015

S.T. She further said police brutality, widespread discrimination against African-American, a crackdown on religious minorities as well as Washington's unconditional support for Israel's crimes are among the numerous cases of human rights violations in the USA, which have drawn criticism from major international rights institutions.

خبرگزاری فارس، ۱۰ مهر ۱۳۹۴

T.T. وی تصریح کرد: " موارد متعدد نقض حقوق بشر در آمریکا از جمله رشد پدیده نژادپرستی، تبعیض گسترده علیه آمریکایی‌های آفریقایی تبار، افزایش گسترده اسلام‌ستیزی و مبارزه با اقلیت‌های مذهبی، تبعیض علیه مهاجرین، خشونت لجام گسیخته پلیس آمریکا علیه شهروندان آمریکایی، حمایت بی قید و شرط آمریکا از جنایت‌های رژیم صهیونیستی در منطقه، اعتراضات نهادهای مختلف بین‌المللی از جمله شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد را بر انگیخته است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در ترجمه عبارات بالا مترجم با افزایش صفت "لجام گسیخته" بعد از واژه "خشونت" تلاش کرده است تا با توضیح بیشتر اسم مورد نظر، به برجسته‌سازی کار بد و منفی پلیس آمریکا (آنها) بپردازد. این بازنمایی با اضافه کردن عبارت "علیه شهروندان آمریکایی" پس از عبارت "خشونت لجام گسیخته پلیس آمریکا" قوت می‌گیرد. اینگونه به نظر می‌رسد که مترجم با افزایش این عبارت در صدد پررنگ کردن رفتار خشن گروه غیر خودی (آنها) داشته است. به عبارت دیگر، مترجم با القا پیش‌انگاشت آنها ذاتا

بی رحمند و حتی به خودشان-- یعنی شهروندان آمریکایی-- رحم نمی‌کنند، احتمالاً سعی در عمق بخشیدن به کار بد و منفی گروه مقابل داشته است.

راهبرد نحوی تغییر زمان

تغییر زمان، راهبرد نحوی دیگری است که با بکارگیری آن مترجم می‌کوشد تا به نحوی زمان وقوع فعل را دستکاری نماید. این روش همواره با جایگزینی یک زمان به جای زمان دیگر نقطه شروع، طول زمان و نقطه پایانی اثرگذاری یک فعل را-- چه خوب و چه بد-- تحت تأثیر قرار می‌دهد. با در نظر گرفتن دو راهبرد اول که به طرز چشمگیری توسط مترجمین داده‌های پژوهش پیش رو مورد استفاده قرار گرفته‌اند، این روش با ۶ درصد در جایگاه سوم راهبردهای مؤثر در بازنمایی ایدئولوژی قرار می‌گیرد.

Herald Newspaper, 2 July 2015

S.T. On Friday, Iranian Foreign Ministry Spokeswoman Marziyeh Afkham slammed the State Department's claims as "repetitive" saying the report was drafted at a time when the US sees the highest number of human rights violations against people of color and widespread protests against such abuses, and while Washington's allies are busy committing heinous crimes against their own people.

یورونیوز، ۱۴ مرداد ۱۳۹۴

T.T. مرضیه افخم با تکراری خواندن ادعاهای مطرح‌شده، عنوان کرد این گزارش در حالی منتشر شده که رئیس‌جمهوری اسلامی ایران، که با مشارکت بیش از ۷۳ درصد مردم این کشور انتخاب شده است، در اجرای تعهدات انتخابی خود منشور حقوق شهروندی را برای حراست از حقوق مردم ایران در معرض نظر و گفتگوی ملی قرار داده و در مقابل آمریکا در سال تهیه این گزارش نه تنها شاهد بیشترین آمار اعتراض و موارد نقص حقوق رنگین‌پوستان در این کشور بوده است، بلکه متحدین منطقه واشینگتن وسیعترین جنایات خود علیه مردم را در همین سال ثبت کرده‌اند.

مترجم در مثال فوق با استفاده از تغییر زمان از حال استمراری (در حال ارتکاب به جنایتند)، به ماضی نقلی (جنایات خود را ثبت کرده‌اند)، سعی در پر رنگ کردن کار بد گروه غیرخودی یعنی متفقین واشینگتن را داشته است. به عبارت دیگر، استفاده از زمان ماضی نقلی

به جای حال استمراری می‌تواند تلویحاً به این معنا باشد که نقطه شروع اعمال جنایات‌آمیز آنها در گذشته بوده و تأثیر آن همواره ادامه دارد.

راهبرد نحوی ترتیب واژه

راهبرد مذکور روشی است که طی آن مترجم با جابه‌جایی واژگان در متن و گفتمان تلاش می‌کند تا با برجسته‌سازی و یا کمرنگ‌سازی برخی از واژگان و بار ایدئولوژیک آنها، ذهن مخاطبانش را تحت تأثیر قرار داده و مدیریت کند. در این بررسی، راهبرد ترتیب واژه و یا جابه‌جایی واژگانی سهمی ۵ در صدی را از آن خود کرده است. مثال ذیل مبین این مطلب است:

WWW.Spiegel online, 8 Oct 2013

S.T. Hezbollah leader Sayyid Hassan Nasrallah said recently that he is very well supplied and has no need (for weapons).

خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)، ۱۶ مهر ۱۳۹۷

T.T حسن نصرالله رهبر حزب الله نیز به تازگی گفت که این جنبش به بهترین صورت

تجهیز شده و هیچ نیازی ندارد.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، ترتیب واژگان مرتبط با نقش کنش‌گر (حسن نصرالله) و عنوانی که نشانگر موقعیت و مقام وی می‌باشد (رهبر حزب‌الله) در جمله تعبیر نموده است. دلیل این تعبیر و جابه‌جایی می‌تواند به این صورت تلقی شود که برای مترجم و در واقع چارچوب زبان و فرهنگ جامعه او، اهمیت نام کنش‌گر در مقایسه با موقعیت و مقام کنش‌گر دارای اهمیت بیشتری است.

راهبرد نحوی مجهول‌سازی

راهبرد مجهول‌سازی یکی دیگر از راهبردهای مترجمان می‌باشد که در تحقیق حاضر با بسامد ۴ درصدی مورد استفاده مترجمان فارسی قرار گرفته است. این راهبرد، روشی می‌باشد که طی آن مترجم با تبدیل جمله معلوم به مجهول معمولاً دو هدف را دنبال می‌کند. هدف اول پررنگ‌سازی نقش کنش‌پذیر (مفعول جمله معلوم) است که این کار با جابه‌جایی کنش‌پذیر به ابتدای جمله همراه است. از سوی دیگر، مترجم با جابه‌جایی کنش‌گر و یا فاعل از ابتدای

جمله به بخش‌های دیگر و یا حذف آن می‌کوشد تا با تبدیل جمله معلوم به مجهول به هر ترتیبی نقش کنش‌گر را کم‌رنگ نماید. مثال زیر این تغییرات را به خوبی نشان می‌دهند:

Dissent Magazine, 16 Apr 2015

S.T.Us Intel.scrap Iran, Hezbollah from terrorist threats list.

روزنامه کیهان، ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۴

T.T. براساس گزارش جامعه اطلاعاتی آمریکا نام ایران و حزب الله از فهرست تهدیدهای تروریستی حذف شده است.

همان‌طور که گفته شد، در مثال فوق مترجم با تغییر جایگاه کنش‌گر (فاعل) و استفاده از ساختار مجهول تلاش نموده است تا کارخوب و مثبت گروه مقابل یعنی آمریکا را کم‌رنگ جلوه دهد. به عبارت دیگر، تغییر ساختار معلوم به مجهول سبب شده است تا جامعه اطلاعاتی آمریکا به جای کنش‌گر کار مثبت حذف نام ایران و حزب الله از فهرست تهدیدهای تروریستی، تنها نقش منبع خبری را ایفا نماید.

راهبرد نحوی مبتداسازی

مبتداسازی راهبردی می‌باشد که طی آن مترجم با جابه‌جایی یک عبارت درون جمله‌ای به ابتدای جمله سعی می‌کند تا بر اتفاق مورد نظر تأکید کرده و آن را پررنگ‌تر نماید. چنین برجسته‌سازی ممکن است در جهت پررنگ‌سازی جنبه‌های خوب (مثبت) گروه خودی و یا جنبه‌های بد (منفی) گروه غیرخودی بکار گرفته شود. در تحقیق حاضر، این روش به میزان ۴ درصد توانسته است نظر مترجمان فارسی را به خود جلب کند. نمونه زیر گویای این مطلب است:

Salon Website, 2 March 2016

S.T. Iranian have staged a protest outside the Saudi the embassy in Tehran, denouncing the Kingdom's airstrikes on Yemen as well as the sexual abuse of two Iranian teenagers by Saudi officers at the Jeddah airport, Press TV reports.

پرس تی وی، ۴ فروردین ۱۳۹۵

T.T. به گزارش خبرگزاری مهر، در پی اوج گرفتن جنایات رژیم آل سعود در حمله نظامی به کشور یمن و کشتار مردم بی دفاع این کشور و در پی حادثه اخیر فرودگاه جدّه و هتک حرمت دو نوجوان عمره توسط مأموران آل سعود، عصر امروز جمعی از دانشجویان عضو

تشکلهای دانشجویی دانشگاه تهران در مقابل سفارت عربستان سعودی در خیابان پاسداران تهران تجمع و نسبت به جنایات این رژیم اعتراض کردند.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در خبر فوق مترجم با جابه‌جایی عبارت "پی اوج گرفتن جنایات رژیم آل‌سعود..." به ابتدای جمله، نه تنها به تأکید و برجسته‌سازی کار بد رژیم آل سعود پرداخته است، بلکه با اضافه کردن عبارت "جنایات و کشتار مردم بی دفاع" سعی داشته است تا کار بد آنها را پررنگ‌تر جلوه دهد. این در حالی است که به‌کارگیری راهبرد مبتداسازی سبب جابه‌جایی عبارت معلول (تجمع دانشجویان...) و عبارت علت (پی اوج گرفتن جنایات رژیم آل سعود...) و در نتیجه برجسته‌سازی جنایات رژیم آل‌سعود (گروه غیرخودی)، کمرنگ‌سازی اثرگذاری عمل اعتراض گروه خودی و تبدیل آن به یک پیامد صرف شده است.

راهبرد نحوی و جهت

راهبرد و جهت روشی می‌باشد که طی آن مترجم با ایجاد تغییر در بکارگیری نوع خاصی از افعال و جهی همانند بایستن، توانستن و محتمل بودن و موارد مشابه و یا حتی حذف این نوع افعال از پیکره فعل می‌کوشد تا در معنا تصرف کند. به عبارت دیگر، هر گونه تغییر در این زمینه، سبب تغییر در معنا می‌شود. این تغییرات نیز به ترتیب در جهت برجسته‌سازی و یا کمرنگ‌سازی اعمال گروه‌های خودی و غیرخودی، استفاده می‌شوند.

Press TV, 16 Aug 2014

S.T: Two Iranian students plan to take the Norwegian government to court after Oslo blocked university access for many Iranian students under the pretext that they might be learning nuclear weapons-related technology, press TV reports.

خبرگزاری صدا و سیما، شهریور ۱۳۹۴

T.T. به دنبال اقدام دولت نروژ در ممانعت از تحصیل دانشجویان ایرانی در این کشور به بهانه دستیابی آنها به فناوری مرتبط با تسلیحات اتمی، دانشجویان ایرانی در نظر دارند دولت اسلو را به دادگاه بکشند.

در ترجمه فوق مترجم با استفاده از راهبرد و جهت با حذف فعل و جهی "ممکن است" از

عبارت

"*they might be learning nuclear weapons-related technology*" و تبدیل آن به عبارت اسمی "به بهانه دستیابی آنها به فناوری مرتبط با تسلیحات اتمی" نه تنها با حذف اثری که فعل وجهی "ممکن است" در تلطیف ادعا و بهانه گروه غیرخودی دارد، سعی در نشان دادن و پررنگ کردن چهره‌ای نامنصف، بی‌منطق و مدعی از دولت نروژ داشته است، بلکه با جایگزینی واژه "دستیابی" به جای واژه "یادگیری" در این عبارت این عقیده را قوت بخشیده است و به بیان دیگر آنها را گروهی معرفی کرده است که در پی یک افترا و ادعا حق مسلم علم‌آموزی را از ما یا گروه خودی سلب کرده‌اند.

راهبرد نحوی اسم‌سازی

زمانی که مترجم از راهبرد اسم‌سازی بهره می‌گیرد، فعل جمله با تمام خصوصیات ملموسش به اسمی انتزاعی تبدیل می‌شود. به عبارت دیگر، مترجم با بهره‌گیری از راهبرد اسم‌سازی تلاش می‌کند تا تأثیری که در به تصویر کشیدن اعمال خوب گروه غیر خودی و اعمال بد گروه خودی، توسط به کارگیری یک فعل خاص انتقال می‌یابد را کمرنگ سازد. در پژوهش حاضر این راهبرد با سه درصد، کمترین میزان بسامد را به خود اختصاص داده است. مثال زیر نمونه‌ای از راهبرد اسم‌سازی است:

The Wall Street Journal, 13 Mar 2015

S.T. Iran security forces arrest AFP journalist –Agency

خبرگزاری مهر، اسفند ۱۳۹۴

T.T. بازداشت خبرنگار خبرگزاری فرانسه در ایران

همانطور که ملاحظه می‌شود، در مثال فوق مترجم با تغییر فعل "arrest" (بازداشت کردن) به اسم انتزاعی "بازداشت" از راهبرد اسم‌سازی در تغییر و ترجمه تیترا خبری فوق بهره برده است. چنین تغییری به همراه حذف کنش‌گر (Iran security forces) سبب شده است تا مترجم بتواند توجه خواننده را از کنش‌گر (ایران) و کنش منفی "بازداشت کردن" که توسط گروه خودی صورت پذیرفته است، به کنش‌پذیر - خبرنگار فرانسه - و خبر بازداشت وی معطوف دارد. لازم به ذکر است که به کارگیری واژه "ایران" در یک عبارت قیدی "در ایران" (که به متن ترجمه شده اضافه شده است)، به جای کنش‌گر Iran security force در متن انگلیسی، در روند کمرنگ‌سازی کنش منفی گروه خودی تأثیرگذار بوده است.

بر اساس نمونه‌های مورد تحلیل قرار گرفته، مقایسه دقیق ساختارهای نحوی ۲۵۰ پاره‌گفتار سیاسی - اجتماعی زبان مبدأ انگلیسی و ترجمه مقصد فارسی با مد نظر قرار دادن راهبردهای نحوی و درصد تغییرات اعمال‌شده نحوی محاسبه و نتایج ذیل حاصل شد که در بخش بعدی بدان پرداخته می‌شود.

۶- نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهند که محور نحو و راهبردهای نحوی می‌توانند نقش بسزایی در بازنمایی و تجلی ایدئولوژی مترجمان فارسی متون مبدأ انگلیسی سیاسی - اجتماعی مستخرج از منابع متنوع و نه تنها منبعی خاص ایفا کنند. به عبارت دیگر، تأثیرگذاری محور نحو و تغییرات صورت گرفته بر ساختارهای نحوی و در واقع به کار بستن راهبردها، تکنیک‌ها و راهبردهای نحوی معرفی شده در مدل وندایک (۲۰۰۴)، به صورت قابل توجهی توانسته است منعکس‌کننده ایدئولوژی مترجمان فارسی در متون مختلف سیاسی - اجتماعی باشد. با این وجود، کنکاش در تحلیل‌ها به خوبی نشان دادند که راهبردهای کلان و یا راهبردهای پرنسنگ‌سازی و کمرنگ‌سازی کنش‌های مورد نظر در متون که وندایک (۲۰۰۴) در مربع ایدئولوژیک خود به وضوح به آنها پرداخته است، به نحو چشمگیری در هدایت تغییرات نحوی اعمال شده، مؤثر بوده است. از طرف دیگر، مقایسه بسامد راهبردهای نحوی و بررسی نتایج بدست آمده در زمینه پربسامدترین راهبرد یعنی حذف و اضافه، این نکته را مشهود می‌سازد که از میان تمامی راهبردهای نحوی، مترجمان فارسی مستقیم‌ترین و صریح‌ترین ابزار را برای انتقال ایدئولوژی خود برگزیده‌اند و تلاش کرده‌اند با اضافه و یا حذف کردن واژه و یا پاره‌گفتارها به گونه‌ای نامحسوس در معنا تصرف کرده و بار ایدئولوژیک متفاوتی را در مقایسه با متن مبدأ القا نمایند. همچنین نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر این مطلب است که زبان ابزاری مجهز برای انعکاس ایدئولوژی مترجم و بررسی تغییرات نحوی به عنوان یکی از محورهای اصلی تحلیل انتقادی گفتمان، روشی مناسب در بازنمایی ایدئولوژی‌های پنهان و نامرئی مترجمان می‌باشد. بنابراین این تحقیق می‌تواند گامی در راستای ترغیب پژوهشگران و مدرسین شاخه‌های مختلف علوم انسانی به ویژه رشته‌های مترجمی و علوم سیاسی، در ارتقاء دانش زبان‌شناختی انتقادی و داشتن نگاه منتقدانه در بررسی و مقابله متون ترجمه‌شده محسوب گردد. از آنجا که تحقیق حاضر از میان محورهای مختلف گفتمانی، تنها به بررسی

محور نحو مبادرت ورزیده است، کنکاش در زمینه سایر محورهای گفتمانی نظیر معنی، استدلال، بلاغت، سبک، کنش گفتار و راهبردهای مربوطه می‌تواند تصویری جامع‌تر از تغییراتی را ارائه کند که منعکس‌کننده تلاش مترجمین در به تصویر کشیدن باورها، اعتقادات و فرهنگ فردی و اجتماعی خود از طریق واژگان، ساختارها، آرایه‌ها و معانی ایدئولوژیک باشد.

کتابنامه

۱. آقاگل‌زاده، ف. (۱۳۸۱). مقایسه و نقد رویکردهای تحلیل کلام و تحلیل کلام انتقادی در تولید و درک متن (رساله دکتری)، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۲. آقاگل‌زاده، ف. (۱۳۸۵). تحلیل گفتمان انتقادی. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
۳. پیشقدم، ر.، هاشمی، م.، و حسامی، ش. (۱۳۹۰). تفکر انتقادی و ترجمه: بررسی ارتباط مهارت تفکر انتقادی و توانایی در ترجمه. فصلنامه مطالعات و ترجمه، ۴، ۳۳-۱۵.
۴. خسروی نیک، م. و یار محمدی، ل. (۱۳۷۹). ساختارهای گفتمانی و ایدئولوژیکی در گفتمان‌های خبری روزنامه‌های ایران. در ف. فرحزاد (گردآورنده)، مجموعه مقاله‌های پنجمین کنفرانس زبان-شناسی ایران (۴۵-۲۶). تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
۵. سلطانی، ع. (۱۳۸۳). قدرت، گفتمان و زبان: سازوکارهای جریان قدرت در مطبوعات (رساله دکتری)، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
۶. عطازان، ع. (۱۳۸۶). بررسی ترجمه متون خبری در وبگاه‌های ایرانی بر اساس دیدگاه تحلیل گفتمان انتقادی؛ مطالعه موردی وبگاه تابناک (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
۷. عطایی، ر. (۱۳۸۶). تحلیل گفتمان انتقادی واژگان دارای بار ایدئولوژیک در ترجمه رمان‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.
۸. فرحزاد، ف. (۱۳۸۲). چارچوبی نظری برای نقد ترجمه. فصلنامه مطالعات ترجمه، ۱(۳)، ۳۸-۲۹.
۹. فرحزاد، ف. (۱۳۸۳). سیر تحول مطالعات ترجمه در پنجاه سال اخیر. در ف. فرحزاد (گردآورنده)، دو هم اندیشی ترجمه‌شناسی (۲۴-۹). تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۰. فرحزاد، ف. (۱۳۸۷). نقد ترجمه از دیدگاه تحلیل گفتمان انتقادی. فصلنامه مطالعات ترجمه، ۶ (۲۴)، ۳۹-۴۷.

11. Aslani, M., & Salmani, B. (2015). Ideology and translation: A critical discourse analysis approach towards the representation of political news in translation. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 4(3), 80- 88.

12. Bloor, M., & Bloor, T. (2007). *The practice of Critical Discourse Analysis*. London: Hodder Education.
13. Cook, G. (2003). *Applied Linguistics*. UK: Oxford University Press.
14. Fairclough, N. (2001). *Language and Power*. London: Longman.
15. Fairclough, N. (2013). Critical discourse analysis and critical policy studies. *Critical Policy Studies*, 7 (2), 177-197.
16. Farahzad, F. (2008). Translation as an intertextual practice. *Perspectives: Studies in Translatology*, 16(3), 125- 131.
17. Fowler, R. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.
18. Keshavarz, M. H., & Alimadadi, L. (2011). Manipulation of ideology in translation of political texts: A critical discourse analysis perspective. *Journal of Language and Translation*, 2(1), 1-12.
19. Khajeh, Z., & Khanmohammad, H. (2012). Transmission of ideology through translation: A critical discourse analysis of Chomsky's "Media Control" and its Persian translations. *Applied Language Research*, 1, 24-42.
20. Khanjan, A., Amouzadeh, M., Eslami., & Tavangar, M. (2013). Ideological Aspects of Translating News: Headlines from English to Persian. *Translators' Journal*, 58 (1), 87-102.
21. Kua, S. H., & Nakamura, H. (2005). Translation or transformation? A case study of language and ideology in the Taiwanese press. *Discourse and Society*, 16(3), 393-417.
22. Lande, I. (2010). *The Role of Critical Discourse Analysis in the Translation of political Texts* (M.A. Dissertation), Aarhus University, Denmark.
23. Li, J. (2013). *Translating Chinese Political Discourse: A Functional Cognitive Approach to English Translations of Chinese Political Speeches* (PhD dissertation), University of Salford, Manchester.
24. Mahdian, M., Rahbar, M., & Hosseini Masoum, M. (2013). Applying critical discourse analysis in translation of political speeches and interviews. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(1), 35-47.
25. Mason, I. (2010). Discourse, Ideology and Translation. In M. Baker (Ed.), *Critical Readings in Translation Studies* (83-95). London and New York: Routledge.
26. Penycook, A. (2004). Critical Applied Linguistics. In A. Davies, *The Handbook of Applied Linguistics* (784- 808). Oxford: Blackwell.
27. Schäffner, C. (2007). Politics and translation. In P. Kuhiwczak & K. Littau (Eds.), *A Companion to Translation Studies* (134-147). Toronto: Multilingual Matters LTD.
28. Schäffner, Ch. (2009). Political discourse and translation. In L. Wei & V. Cook (Eds.), *Contemporary Applied Linguistics* (142-164). London and New York: Continuum.
29. Schäffner, Ch., & Bassnett, S. (2010). *Political discourse media and translation*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
30. Shojaei, A. & Laheghi, F. (2012). A critical discourse analysis of political ideology and control factors in news translation. *Theory and Practice in Language Studies*, 2 (12), 2535-2540.

31. Van Dijk, T. A. (1993). *Discourse, Power and Access*. London: Routledge.
32. Van Dijk, T. A. (1998). Opinions and ideologies in the press. In A. Bell & P. Garrett (Eds.), *Approaches to Media Discourse* (21-63). Oxford: Blackwell.
33. Van Dijk, T. A. (2001). Critical Discourse Analysis, In D. Tannan, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis* (583-588). Oxford: Blackwell.
34. Van Dijk, T. A. (2004). *Ideology and Discourse: A multidisciplinary introduction*. Barcelona: Pompeu Fabra University.
35. Van Dijk, T. A. (2006). *Discourse and Manipulation*. London: Sage.
36. Van Dijk, T.A. (2012). Ideology and Discourse. In M. Freedon, L. Tower Sargent, & M. Stears, *The Oxford Handbook of Political Ideologies*. (175-196). Oxford: Oxford University Press.
37. Van Leeuwen, T. (1993). Genre and Field in Critical Discourse Analysis: A Synopsis Analysis. *Discourse and Society*, 4(2), 193-223.
38. Wodak, R. (1989). *Power and Ideology: Studies in Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins.